

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Quod sit credere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

certe defuit ad plenam perfectamque cognitionem rerum quæ in angelis est, quod siue in corpore, si extra corpus esset, nesciebat. hoc itaque non deerit cum receptis corporibus in resurrectione mortuorum corruptibile hoc induet incorruptionem: & sic patet quod licet eius uisio, quantum ad aliquid, fuerit similis uisioni beatorum, tamen quantum ad aliquid fuit imperfectior.

Ad vi. Dicendum, quod Paulus non fuit raptus ad videndum Deum, ut esset beatus simpliciter: sed ut testis esset beatitudinis sanctorum, & diuinorum mysteriorum, quæ ei reuelata sunt. Vñ illa tñ uidit in uisione uerbi, propter quæ cognoscenda rapiebatur: non autem omnia sicut erit in beatis precipue post resurrectionem. Tunc enim, ut Aug. promissis uerbis subiugit, omnia erunt euidentia sine ulla fallitate, & sine ulla ignorantia.

QVÆS. TIO XIII.

De fide.

In duodecim articulos diuisa.

- ¶ Primo, quæritur quid sit credere.
- ¶ Secundo, Quid sit fides.
- ¶ Tertio, Vtrum fides sit uirtus.
- ¶ Quarto, In quo sit fides sicut in subiecto.
- ¶ Quinto, Vtrum forma fidei sit caritas.
- ¶ Sexto, Vtrum fides informis sit uirtus.
- ¶ Septimo, Vtrum sit idē habitus fidei informis, & formati.
- ¶ Octauo, Vtrum proprium obiectum fidei siue ritas prima.
- ¶ Nono, Vtrum fides possit esse de rebus scitis.
- ¶ Decimo, vtrum homini sit necessarium habere fidem.
- ¶ Undecimo, vtrū necessariū sit explicite credere.
- ¶ Duodecimo, vtrum sit una fides modernorum & antiquorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit credere.

¶ VASTIO est de fide, & primo quærit, quid sit credere. dicitur autem ab Aug. in li. de prædestinatione sanctorum, & hñ in gl. 2. Cor. 3. super illud, Non quod suffi-

cienties simus cogitare &c. quod credere est cum assensione cogitare. Videtur autem quod inconuenienter. Sciens enim a credente distinguitur, ut patet per Aug. in lib. de uidendo Deum: sed sciens in quantum scit cogitat aliquid & assentit, ergo in conueniēter describitur credere, cū dicitur, quod credere est cum assensione cogitare.

¶ 2 Præ. Cogitatio quandam inquisitionem importat, dicitur enim cogitare quasi coagitare, i. discurre, & conferre unum cum altero: sed inquisitio remouetur a fidei ratione, quia ut dicit Dam. fides est non inquisitus consensus. ergo male dicit, quod credere sit cum assensione.

¶ 3 Præ. Credere est actus intellectus: sed assensio uidetur ad affectum pertinere, dicimur enim assensu in aliquid consentire. ergo assensio ad credere non pertinet.

¶ 4 Præ. Nullus cogitare dicitur, nisi quādo actualiter aliquid considerat, ut patet per Au. 14. de Tri. sed qui non actualiter cogitat aliquid dicitur credere, sicut fidelis dormiens. ergo credere non est cogitare.

¶ 5 Præ. Simplex lumen simplicis cognitionis præ-

cipium est: sed fides est quoddam simplex lumen, ut patet per Dion. 7. c. de diuinis nom. ergo credere quod est ex fide, est simplex cognitio, & sic nō est cogitare, quod dicit cognitionem collatiuam.

¶ 6 Præ. Fides, ut dicitur communiter, prima ueritati propter se ipsam assentit: sed qui assentit alicui conferendo non assentit ei propter se ipsum, sed propter aliud ad quod confert. ergo in credendo non est aliqua collatio & ita nec cogitatio.

¶ 7 Præ. fides dicitur certior omni scientia & omni cognitione: sed principia propter sui certitudinem sine cogitatione, uel collatione cognoscuntur. ergo & credere sine cogitatione est.

¶ 8 Præ. Virtus spiritalis est efficacior corporali, ergo & lux spiritalis est potentior, quā lux corporalis: sed lux corporalis exterior perficit oculū ad hoc, quod statim cognoscat uisibilia corporalia, ad quod non sufficiebat lux innata. ergo lux spiritalis diuinitus adueniens perficiet intellectū ad cognoscendum ea, ad quæ etiam non sufficit rō naturalis sine aliqua cogitatione & collatione, & sic credere sine cogitare est.

¶ 9 Præ. Cogitatio uel potentia a philosophis ponit in parte sensitua: sed credere non est nisi mentis, ut Aug. dicit. ergo credere non est cogitare.

RESPON. Dicendum, quod Aug. sufficienter describit credere, cum per huiusmodi definitionem eius esse demonstratur, & distinctio ab omnibus aliis actibus intellectus, quod sic patet. Intellectus enim nostri secundum philosophum in li. de anima duplex est operatio. una qua format simplices rerum quidditates, ut quid est hō, uel quid est animal. In qua quidem operatione non inuenitur uerum per se, nec falsum, sicut nec in uocibus incomplexis. Alia operatio intellectus est, secundū quam componit, & diuidit affirmando & negando, & in hac iam inuenitur uerum, & falsum, sicut & in uoce complexa, q̄ est eius signum: non aut inuenit credere in prima operatione, sed in secūda: credimus. n. uera & discredimus falsa. Vñ ē: & apud Arabes prima operatio intellectus uocatur imaginatio, secūda aut uocat fides, ut patet ex uerbis Com. in 3. de Anima. Intellectus aut possibilis, cū quantum sit de se sit in potentia respectu oium intelligibilium formarum, sicut & materia prima respectu omnium sensibilium formarum, est etiam quantum est de se non magis determinatus ad hoc, qd̄ adherat compositioni, quam diuisioni, uel e-conuerio: oē autem, quod est determinatum ad duo, non determinatur ad unum eorum nisi p̄ aliquid mouens ipsum. Intellectus autem possibilis non mouetur nisi a duob. sc. a proprio obiecto, qd̄ est forma intelligibilis, s. quod quid est, ut dicitur in 3. de Anima & a uoluntate, quæ mouet oēs alias uires, ut dicit Anselm. Sic igitur intellectus noster possibilis respectu partium contradictionis se habet diuersimode. Quandoque enim non inclinatur magis ad unum, quam ad aliud, uel propter defectum mouentium, sicut in illis problematibus, de quibus rationes non habemus, uel propter apparentem æqualitatem eorum, quæ mouent ad utramque partem, & ista est dubitantis dispositio, qui fluctuat inter duas partes contradictionis. Quandoque uero intellectus inclinatur magis ad unum, quam ad alterum: sed tamē illud inclinans non sufficienter mouet intellectum ad hoc, quod determinet ipsum in unam partium totaliter. Vnde accipit quidem unam partem: tñ seper dubitat de opposita, & hec est dispositio opinantis, Quæst. dif. S. Tho. CCC 3 qui

Post mediū illas.

li. de præ. sanct. cap. 2.

3. de anima co. 21. & 22. tom. 2.

Com. 21.

Co. 16. to. 2. In lib. de similitudinibus cap. 2.

qui accipit unam partem contradictionis cum for-
midine alterius. Quandoque uero intellectus pos-
sibilis determinatur ad hoc, quod totaliter adhae-
reat uni parti: sed hoc est quandoque ab intelli-
gibili, quandoque a uoluntate. Ab intelligibili qui-
dem, quandoque mediate, quandoque immediata-
te; immediate quado ex ipsis intelligibilibus. Statim
ueritas propositionum intelligibilium infallibili-
ter apparet, & hæc est dispositio intelligentis prin-
cipia, quæ statim cognoscuntur notis terminis, ut
philo. dicit, & sic ex ipso quod quid est intellectus
immediate determinatur ad huiusmodi proposi-
tiones: mediate uero, quando cognitio definitioni-
bus terminorum, intellectus determinatur ad alte-
ram partem contradictionis, uirtute primorum
principiorum, & ista est dispositio scientis. Quan-
doque uero intellectus non potest determinari ad
alteram partem contradictionis, neque statim per
ipsas definitiones terminorum sicut in principis,
nec etiam uirtute principiorum, sicut in conclusio-
nibus demonstratiuis est; determinatur autem per
uoluntatem, quæ eligit assentire uni parti determi-
nate, & præcise propter aliquid, quod est sufficiens
ad mouendum uoluntatem, non autem ad mouen-
dum intellectum, utpote, quod uidetur bonum uel
conueniens huic parti assentire, & ista est disposi-
tio credentis, ut cum aliquis credit dictis alicuius
hominis, quia uidetur decens uel utile. & sic etiam
mouemur ad credendum dictis, in quantum nobis
reprobitur si crediderimus, præmium æternæ
uitæ. & hoc præmio mouetur uoluntas ad assen-
tiendum his, quæ dicuntur, quamuis intellectus
non moueatur per aliquid intellectum. & ideo Au-
gustinus dicit quod cetera potest homo nolens, credere non
nisi uolens. Patet ergo ex dictis, quod in illa ope-
ratione intellectus, quæ format simplices rerum
quidditates, non inuenitur assensus, cum non sit
ibi ueram uel falsum, non enim dicimur alicui assen-
tire, nisi quado inhæremus ei quasi uero, similiter
dubitans, non habet assensum cum non inhæreat
uni parti magis quam alii, similiter nec opinans cum
non firmeretur eius acceptio circa alteram partem.
Sententia autem, ut dicit Isaac & Auicenna, est concep-
tio distincta uel certissima alterius partis contra-
dictionis, assentire autem a sententia dicitur. Intelligens
autem habet quidem assensum, quia certissime alteri
parti inhæret, non habet autem cogitationem, quia
sine aliqua collatione determinatur ad unam. Sciens
uero habet & cogitationem & assensum, sed cogi-
tatione causante assensum, & assensum terminan-
tem cogitationem. Ex ipsa enim collatione principio-
rum ad conclusiones assentit conclusionibus, resol-
uendo eas in principia, & ibi figuratur motus cogita-
tionis, & quieratur. In scientia enim motus rationis
incipit ab intellectu principiorum, & ad eundem ter-
minatur per uiam resolutionis, & sic non habet assen-
sum, & cogitationem, quasi ex æquo, sed cogitatio
inducit ad assensum, & assensus quieratur, sed in fi-
de est assensus & cogitatio, quasi ex æquo. Non enim
assensus ex cogitatione catur, sed ex uoluntate, ut di-
ctum est: sed quia intellectus non hoc modo terminatur ad
unum, ut ad proprium terminum perducatur, qui est uisus ali-
cuius intelligibilis, inde est, quod eius motus nondum
est quietatus: sed adhuc habet cogitationem & inquisi-
tionem de his, quæ credit: quæuis firmissime eis as-
sentiat: quantum enim est ex seipso, non est ei satisfactum,
nec terminatur ad unum: sed terminatur tamen ex extrin-
seco. & ideo est quod intellectus credentis dicitur esse captiuus,
quia tenet terminis alienis & non propriis 2. Corin. 20.

In captiuitatem redigentes omnem intellectum.
Inde est, quod in credente potest insurgere motus
de contrario huius, quod firmissime tenet, quæ non
in intelligente uel sciente. Sic igitur per assensum le-
parat credere ab operatione, quia intellectus inspicitur
magis simpliciter, & quidam, & a dubitatione, & ab o-
pinione: per cogitationem uero, ab intellectu: sic per hoc
quod habet cognitionem & assensum quasi ex æquo, alicui
est. Per hoc patet responsio ad primum.
Ad II. Dicendum, quod fides dicitur non inquisitus as-
sentus, in quantum assensus fidei uel consensus non
causatur ex inquisitione rationis: tamen non exclu-
ditur per hoc quod in intellectu credentis remanet
aliqua cogitatio, uel collatio de his quæ creditur.
Ad III. Dicendum, quod uoluntas respicit aliquam
precedentem potentiam, si intellectum, non autem in-
tellectus, & ideo assentire proprie pertinet ad intel-
lectum, quia importat ab soluta adhaerentia cui
assentitur: sed consentire est proprie uoluntatis, quia
consentire est simul cum alio sentire, & sic in or-
dine, uel per comparisonem ad aliquid precedentem.
Ad IIII. Dicendum, quod quia habitus per
actum cognoscuntur, & actuum principia sunt ipsi
habitus, inde est quod interdum habitus nominibus
actuum nominantur, & sic nomina actuum
quandoque sumuntur proprie quasi pro actibus
ipsis: quæ uero pro habitibus. Credere igitur se-
cundum quod actum fidei importat, semper habet
actuales considerationem: non autem secundum
quod credere accipitur pro habitu, sicutem cre-
dere dicitur dormiens, in quantum habitus fidei habet.
Ad V. Dicendum, quod fides habet aliquam per-
fectionis, & aliquid imperfectionis, perfectionis qui-
dem est ipsa firmitas, quæ pertinet ad æternum:
sed imperfectionis est carentia uisionis, ex qua re-
manet adhuc motus cognitionis in mente creden-
tis. Ex lumine igitur simplici, quod est fides, causatur
id quod perfectionis est, assentire: sed in quantum
illud lumen non perfecte participatur, non totaliter
tollitur imperfectio intellectus, & sic motus co-
gitationis in ipso remanet inquietus.
Ad VI. Dicendum, quod ratio illa probat uel con-
cludit, quod cognitio non est causa assensus fidei,
non autem quin assensum fidei, concomiteretur.
Ad VII. Dicendum, quod certitudo duo potest
importare. Firmitatem adhaerentis, & scientiam
hoc fides est certior omni intellectu, & scientiam
prima ueritas quæ causat fidei assensum, est fortior
causa, quam lumen rationis, quod causat assensum
intellectus uel scientiæ: importat etiam euidenti-
am cui assentitur, & sic fides non habet certitudi-
nem: sed scientia & intellectus, & ex inde est, quod
intellectus cogitationem non habet.
Ad VIII. Dicendum, quod ratio illa recte proce-
deret, si lux illa spiritalis perfecte participaretur a
nobis, quod erit in patria, ubi ea quæ nunc credi-
mus, perfecte uidebimus. Nunc autem quod non
manifeste apparent ea, ad que lux illa cognoscen-
da proficit, est ex defectiua participatione illius, non
ex efficacia ipsius spiritalis luminis.
Ad IX. Dicendum, quod potentia cogitativa est
est altissimum in parte sensitiva, ubi attingit pot-
dammodo ad partem intellectiua, ut aliquod parti-
cipet eius, quod est in intellectuua parte infirmi-
tatis discursum secundum regulam Dion. 1. c. de
nominum, quod principia secundorum coniunguntur
tur finibus primorum. Unde ipsa uis cogitativa
uocatur particularis ratio, ut patet, a Com. in 1. c. de
Anima. Nec est nisi in homine, loco cuius in anima
bratis

1. posterior.
text. 6. ante
med. tom. 1.

26. in To. sup
illud nemo
potest ueni-
re. tom. 4.

Pro. tract. 11.
2. Me. c. 4. &
lib. 3. c. 6.

In isto, ar.

brutis est estimatio naturalis. & ideo ipsa est uniuersalis ratio, que est in parte intellectus propter similitudinem operationis, a cogitatione nominatur.

ARTICVLVS II:

Quidam sit Fides.

Secundo queritur, quid sit fides, & dicit Apof. Heb. 11. quod est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium. & uidetur quod male dicat, quia nulla qualitas est substantia: fides est qualitas, cum sit uirtus, quae est bona qualitas mentis & ergo fides non est substantia.

¶ 2 Præ. Esse spirituale superadditur ad esse naturale, & est perfectio eius. Vnde & debet ei esse simile; sed in esse naturali hominis substantia esse dicitur ipsa essentia animae, quae est actus primus, non autem potentia, quae est principium actus secundi. ergo etiam in esse spirituali non debet dici essentia ipsa fides, uel aliqua uirtus, quae est proximum operationis principium, unde & potentiam perficit: sed magis gratia a qua est ipsum esse spirituale, sicut ab actu primo, & quae ipsam essentiam animae perficit. Sed dicendum, quod fides est substantia, in quantum est prima inter alias uirtutes.

¶ 3 Sed contra, uirtutes considerantur tripliciter, scilicet quantum ad habitus, quantum ad obiecta, & quantum ad potentias: sed quantum ad habitus fides non est alius prior, non enim haec definitio uidetur dari de fide nisi secundum quod est formata, scilicet solummodo fundamentum est, ut Aug. dicit, habitus autem gratuiti omnes simul infunduntur. similiter nec quantum ad obiecta fides prior esse uidetur alius, non enim fides magis tendit in ipsum uerum, quod uidetur proprium eius obiectum, quam charitas in summum bonum, uel spes in summum arduum, uel in summam Dei liberalitatem: similiter nec quantum ad potentias: quia omnis uirtus gratuita uidetur respicere affectum. ergo fides nullo modo est alius prior, & sic non debet dici aliarum fundamentum, uel substantia.

¶ 4 Præ. Res speranda magis subsistit in nobis per charitatem quam per fidem. ergo haec definitio magis uidetur conuenire charitati, quam fidei.

¶ 5 Præ. Cum spes generet ex fide, ut patet in glo. Mat. 1. Cuius fides in eius definitione ponatur: spes autem ponitur in definitione rei speranda. si ergo res speranda ponitur in definitione fidei, erit circulus in definitionibus, quod est inconueniens; quia sic erit aliquid prius & notius seipso. continget enim idem in definitione superioris poni definitionibus loco nominum acceptis, continget etiam definitiones esse infinitas.

¶ 6 Præ. Diferentium habituum diuersa sunt obiecta; sed uirtutes theologicae idem habent pro fine & obiecto. ergo in uirtutibus theologice oportet quod diuersarum uirtutum sint diuersi fines; sed res speranda est proprius finis spei. ergo non debet in definitione fidei poni, neque ut finis, neque ut obiectum.

¶ 7 Præ. Fides magis perficitur per charitatem, quam per spem; unde & per charitatem formari dicitur. ergo in definitione fidei magis debet poni obiectum charitatis quod est bonum uel diligendum, quam obiectum spei, quod est res speranda.

¶ 4 Præ. Fides precise respicit ipsos articulos; sed articuli non omnes pertinent ad res sperandas; sed solum uel duo. scilicet carnis resurrectione & uitae aeternae. non ergo res speranda in definitione fidei poni debuit.

¶ 5 Præ. Argumentum est actus rationis; sed fides est coram,

A quae sunt supra rationem. ergo non debet dici argumentum.

¶ 10 Præ. In anima est duplex motus. scilicet ad animam, & ab anima. In motu autem ad animam est principium extrinsecum: in motu autem ab anima intrinsecum; sed non potest esse idem intrinsecum, & extrinsecum principium. ergo non potest esse idem motus qui est ad animam & ab anima: sed cogitatio perficitur in motu ad animam, affectio autem in motu ab anima. ergo nec si les nec aliquid aliud potest esse principium affectionis, & cogitationis. ergo in definitione fidei inconuenienter ponitur aliquid pertinens ad affectionem. scilicet substantia rerum sperandarum, & aliquid pertinens ad cognitionem. scilicet argumentum &c.

¶ 11 Præ. Vnus habitus non potest diuersari esse potentiarum: sed affectiua & intellectiua sunt diuersae potentiae. Cuius ergo fides sit unus habitus, non potest ad cognitionem & affectionem pertinere, & sic idem quod prius.

¶ 12 Præ. Vnus habitus unus est actus. Cuius ergo in definitione fidei ponantur duo actus. scilicet facere res sperandas subsistere in nobis, & quem actum dicitur substantia rerum sperandarum, & arguere mentem, secundum quem dicitur argumentum non apparentium, uidetur quod non conuenienter describatur.

¶ 13 Præ. Intellectus est prior affectu: sed hoc quod dicitur substantia &c. pertinet ad affectum: quod uero subiungitur argumentum, &c. pertinet ad intellectum. ergo male ordinantur partes descriptionis praedictae.

¶ 14 Præ. Argumentum dicitur quod arguit mentem ad assentiendum alicui: sed mens arguitur ad assentiendum alicuius ex hoc quod illa sunt ei apparentia. ergo uidetur esse oppositio in adiecto, cum dicitur argumentum &c.

¶ 15 Præ. Fides cognitio quaedam est: sed omnis cognitio secundum aliquid apparet cognoscenti, tam enim in sensitiua quam intellectiua cognitione aliquid apparet. ergo inconuenienter dicitur, quod fides sit non apparentium.

RESPON. Dicendum, quod secundum quosdam Apof. per hanc definitionem non intendit ostendere quid sit fides: sed quid faciat fides. Videtur autem potius esse dicendum, quod haec fidei notificatio sit completissima eius definitio, non ita quod sit secundum debitam formam definitionis tradita: sed quia in ea sufficienter tanguntur omnia, quae exiguntur ad fidei definitionem. Quae enim in ipsis philosophis sufficit tangere principia syllogismorum & definitionum, quibus habitus non est difficile in formas reducere secundum artis doctrinam. Huius autem signum est ex tribus. primo ex hoc quod omnia principia, ex quibus esse fidei dependet, in hac definitione tanguntur. Cuius enim dispositio credentis, ut supra dictum est, talis sit, quod intellectus determinetur ad aliquid per uoluntatem, uoluntas autem nihil facit, nisi secundum quod est mota per suum obiectum, quod est bonum appetibile & finis, requiritur ad finem duplex principium. Vnum principium, quod est bonum mouens uoluntatem, & secundum id, cui intellectus assentit uoluntate faciente. Est autem duplex hominis bonum ultimum, quod primo uoluntatem mouet, quasi ultimus finis. Quorum unum est proportionatum naturae humanae, quia ad ipsum obinendum uires naturales sufficientiunt. & haec est felicitas de qua philosophi locuti sunt, uel ceterum platiua quae consistit in actu sapientiae, uel actiua quae consistit primo in actu prudentiae, & consequenter in actibus aliarum uirtutum moralium. Aliud est bonum hominis naturae humanae proportionem excedens, quia ad ipsum obinendum uires naturales non sufficientiunt, nec ad cogitandum uel desiderandum: sed ea sola diuina liberalitate homini reponitur.

Quest. dis. Tho. CCC 4 mittitur